

1. Inleiding

De Najaarsbrief Zorg 2002 geeft een overzicht van de ontwikkeling van de uitgaven in de zorgsector in het lopende jaar. Het beeld dat de Najaarsbrief Zorg 2002 schetst, sluit aan op de Najaarsnota 2002, die door de Minister van Financiën aan de Kamer wordt aangeboden.

Met ingang van de Zorgnota 2003 is de definitie van het Budgettair Kader Zorg (BKZ) gewijzigd. De zorguitgaven op de VWS-begroting maken geen onderdeel meer uit van het BKZ, maar vallen nu onder de ijklijn Rijksbegroting eng. Verder zijn niet meer de instellingsbudgetten relevant voor het BKZ, maar de uitgaven van verzekeraars en de zorgfondsen. Dit heeft als voordeel dat er in een eerder stadium indicaties beschikbaar zijn over de uitputting van het BKZ. De bijlage bij deze brief gaat in meer detail in op de gevolgen van de nieuwe definitie.

De Najaarsbrief Zorg 2002 presenteert bijstellingen ten opzichte van de standen die zijn opgenomen in de Zorgnota 2003. Daarvoor is voornamelijk gebruik gemaakt van de informatie die het College voor Zorgverzekeringen (CVZ) ons in oktober ter beschikking heeft gesteld. Dit betreft informatie over de kosten en financiering van de Algemene Kas van de ZFW en het Algemeen Fonds van de AWBZ. Deze cijfers zijn deels gebaseerd op realisatiecijfers over 2001 en het eerste deel van 2002, en verder op inschattingen van het CVZ.

De gegevens waarover we voor deze Najaarsbrief hebben kunnen beschikken zijn ramingen, waarbij de verklaringen voor de oorzaken van mutaties nog verre van volledig zijn. Daarvoor zijn met name gegevens van het CTG over de instellingsbudgetten en productieafspraken benodigd. Bij de sectoren gehandicaptenzorg en verpleging & verzorging hebben we kunnen beschikken over actuele CTG-cijfers, maar een beter beeld voor alle sectoren levert het CTG pas in het voorjaar van 2003.

De netto zorguitgaven, die relevant zijn voor het BKZ, stijgen met € 573,3 mln. Dit is het saldo van diverse mee- en tegenvallers in de verschillende BKZ-sectoren. Deze meeruitgaven komen boven op de € 0,8 miljard aan extra uitgaven die al bij het Strategisch Akkoord zijn afgesproken, waardoor er een overschrijding van het BKZ plaatsvindt.

De reële groei van de zorguitgaven¹ in 2002 komt daarmee uit op 6¼%, ofwel € 2¼ miljard. Dit is fors meer dan de economische groei bedraagt (¼%). Het kabinet beschikt op dit moment over minder directe aangrijpingspunten voor een beheerste ontwikkeling van de zorguitgaven. In de toekomst lijken aanvullende maatregelen om de zorguitgaven te beheersen onvermijdelijk. Voor de komende kabinetsformatie zal dan ook een zo scherp mogelijke analyse worden gemaakt van de problematiek die zich voordoet op het zorgterrein en van de mogelijke antwoorden daarop.

Paragraaf 2 geeft een overzicht van het budgettaire beeld over 2002. In aansluiting hierop toont paragraaf 3 de inzichten in de uitgaven die ten laste komen van de Algemene Kas ZFW en het Algemeen Fonds AWBZ, alsmede de premieontvangsten en de vermogens van deze fondsen.

2. Budgettair beeld zorgsector

Tabel 1 geeft een overzicht van de bijstelling van de BKZ-relevante uitgaven en ontvangsten.

Tabel 1 BKZ-uitgaven en -ontvangsten

¹ Dit is op basis van het BKZ excl. extra uitgaven uit hoofde van inloop financieringsachterstanden.

(bedragen in EUR mln)

	2002
BKZ-uitgaven stand Zorgnota 2003	39.626,0
<i>mee- en tegenvallers, besparingsverliezen</i>	
huisartsen	35,0
kraamzorg	30,0
ziekenhuizen	100,0
ziekenvervoer	10,0
geneesmiddelen	-50,0
hulpmiddelen	30,0
productieafspraken gehandicaptenzorg	225,0
productieafspraken verpleging & verzorging	230,0
financieringsontwikkeling awbz	145,0
bouw	-150,0
<i>subtotaal mee- en tegenvallers, besparingsverliezen</i>	<u>605,0</u>
<i>technische mutaties</i>	
ijklijnmutaties	-1,7
<i>subtotaal technische mutaties</i>	<u>-1,7</u>
<i>totaal uitgavenmutaties</i>	603,3
BKZ-uitgaven stand Najaarsbrief Zorg 2002	40.229,3
	2002
BKZ-ontvangsten stand Zorgnota 2003	2.550,6
aanpassing raming eigen betalingen	30,0
<i>Totaal mutaties</i>	<u>30,0</u>
BKZ-ontvangsten stand Najaarsbrief Zorg 2002	2.580,6

Toelichting uitgavenmutaties

Mee- en tegenvallers, besparingsverliezen

- **Huisartsen**

Een deel van de hogere uitgaven (€ 17 mln) komt voort uit de boekhoudkundige verwerking door het CVZ van de vervroegde stortingen in het goodwillfonds. In de ramingen van VWS was deze vervroegde storting reeds in voorgaande jaren verwerkt. Het restant van de meeruitgaven hangt samen met een onderschrijding in 2001 vanwege het niet tijdig declareren van ANW-diensten. Daardoor zijn declaraties uit 2001 ten laste van 2002 gebracht.

- **Kraamzorg**

De door het CVZ verzamelde realisatiecijfers over het eerste halfjaar geven aanleiding de raming van de uitgaven voor kraamzorg met € 30 mln bij te stellen. Voor een deel kan de verklaring worden gezocht in de overgang naar vergoeding van kraamzorg tegen het maximumtarief. In het jaar 2001 was hierdoor reeds sprake van een overschrijding van € 19 mln. Geconcludeerd moet worden dat de geconstateerde overschrijding in 2001 een structureel karakter heeft.

- **Ziekenhuizen**

De door het CVZ verzamelde realisatiecijfers over het eerste halfjaar van 2002 geven aanleiding de raming van de uitgaven voor ziekenhuizen met € 100 mln te verhogen. Naar het huidige inzicht is dit toe te rekenen aan financieringsontwikkelingen (zie bijlage 1).

- **Ziekenvervoer**

Het ziekenvervoer geeft een tegenvaller te zien van € 10 mln. Dit betreft het saldo van een meevaller bij het ambulancevervoer en een tegenvaller bij het overig ziekenvervoer als gevolg van het niet realiseren van een oude taakstelling.

- **Geneesmiddelen**

De geneesmiddelenuitgaven zijn gedurende de eerste helft van 2002 minder gegroeid dan in de afgelopen jaren het geval was. Hierdoor is een meevaller ontstaan. Voor deze terugval is een tweetal concrete oorzaken aan te wijzen:

1. De geneesmiddelenprijzen zijn, als gevolg van de Wet Geneesmiddelenprijzen (WGP) en het Geneesmiddelenvergoedingensysteem (GVS), iets lager dan in dezelfde periode vorig jaar.
2. Het uit patent lopen van een maagzuurremmer met een grote omzet. Vanaf maart 2002 zijn er goedkopere generieke varianten van dit medicijn beschikbaar en deze worden al in de helft van de gevallen voorgeschreven.

- **Hulpmiddelen**

De door het CVZ verzamelde realisatiecijfers over het eerste halfjaar van 2002 geven aanleiding de raming van de uitgaven voor hulpmiddelen met € 30 mln opwaarts bij te stellen. Deze verhoging kent voornamelijk twee oorzaken.

1. In voorgaande jaren zijn versnelde opbrengsten van de activiteiten in het kader van doelmatigheidsverbetering van met name verzekeraars structureel van het eerder op een hoger niveau vastgestelde hulpmiddelenkader afgeboekt.
2. Ten opzichte van deze oorspronkelijke raming doet zich volgens het CVZ op sommige onderdelen van de hulpmiddelenverstrekking een licht toenemend extramuraal gebruik van hulpmiddelen voor. Het CVZ noemt daarbij als voorbeeld het toenemende extramuraal gebruik door de groep diabetes.

- **Productieafspraken gehandicaptenzorg**

Van de hogere uitgaven waarop CVZ-cijfers wijzen is een bedrag van € 225 mln op basis van voorlopige CTG-informatie toe te schrijven aan productieafspraken die gemaakt zijn boven op het niveau waarmee in de Zorgnota 2003 rekening is gehouden. In de sector gehandicaptenzorg leert de ervaring dat gemaakte productieafspraken ook daadwerkelijk gerealiseerd worden.

- **Productieafspraken verpleging en verzorging**

Van de hogere uitgaven waarop CVZ-cijfers wijzen is een bedrag van € 230 mln op basis van voorlopige CTG-informatie toe te schrijven aan productieafspraken die gemaakt zijn boven op het niveau waarmee in de Zorgnota 2003 rekening is gehouden. Aanvullende informatie van Zorgverzekeraars Nederland geeft aan dat deze afspraken ook gerealiseerd worden.

- **Financieringsontwikkeling AWBZ**

Naast het bovenstaande wijzen de CVZ-cijfers op een overschrijding in de awbz-sectoren van € 145 mln. Mogelijk spelen financieringsontwikkelingen hierbij een rol (zie bijlage 1).

In het voorjaar van 2003, wanneer de definitieve informatie van het CVZ over 2002 en meer informatie over de instellingsbudgetten van het CTG beschikbaar komt, zal de werkelijke omvang van deze overschrijding blijken en waardoor deze te verklaren is.

- **Bouw**

In de Zorgnota stonden diverse bouwmiddelen gereserveerd, onder andere voor uitgaven als gevolg van de herclassificatie meldingsregeling voor GGZ en ouderenzorg en een reservering meldingsregeling verzorgingshuizen. Verwacht wordt dat voor een bedrag van € 150 mln deze gereserveerde middelen niet tot besteding zullen komen.

Technische mutaties

- **IJKlijnmutaties**

Deze post is het saldo van meerdere mutaties die samenhangen met overboekingen tussen het Budgettair Kader Zorg en de ijklijn Rijksbegroting eng. Deze overboekingen zijn voornamelijk het gevolg van aanwending van op de aanvullende post gereserveerde middelen die tot uitbetaling komen op de VWS-begroting.

Toelichting ontvangstenmutaties

- Aanpassing raming eigen betalingen

Op basis van verwachte hogere productie in de gehandicaptensector en de verpleging & verzorging is een inschatting gemaakt van de hogere opbrengst eigen betalingen. Deze is vooralsnog berekend op € 30 mln.

Tabel 2 geeft de gevolgen voor het netto Budgettair Kader Zorg. Het saldo van uitgaven- en ontvangstenbijstellingen bedraagt € 573,3 mln.

Tabel 2 BKZ-uitgaven en -ontvangsten

(bedragen in EUR mln)

	2002
BKZ-uitgaven stand Zorgnota 2003	39.626,0
BKZ-ontvangsten stand Zorgnota 2003	2.550,6
Netto BKZ-uitgaven stand Zorgnota 2003	37.075,4
Mutaties BKZ-uitgaven Najaarsbrief Zorg 2002	603,3
Mutaties BKZ-ontvangsten Najaarsbrief Zorg 2002	30,0
<i>Totaal mutaties Najaarsbrief Zorg 2002</i>	<u>573,3</u>
Netto BKZ-uitgaven stand Najaarsbrief Zorg 2002	37.648,7

3. Ontvangsten, uitgaven en vermogens van de zorgfondsen (AWBZ/ZFW)

De in de vorige paragrafen vermelde uitgavenmutaties werken (deels) door in de financierings-overzichten van de zorgfondsen (het Algemeen Fonds Bijzonder Ziektekosten en de Algemene Kas van de Ziekenfondswet).

AWBZ

Tabel 3 zet de huidige ramingen voor de AWBZ af tegen de ramingen in de Zorgnota 2002.

Tabel 3 Uitgaven, ontvangsten en vermogen AWBZ, 2002

(bedragen in € miljard; door afronding kunnen optellingen afwijken)

	2002
Uitgaven Zorgnota 2003	17.9
Nieuwe mutatie	+0.5
Uitgaven Najaarsbrief Zorg 2002	18.4
Inkomsten Zorgnota 2003	15.9
Nieuwe mutatie	+0.0
Inkomsten Najaarsbrief Zorg 2002	15.9
Exploitatiesaldo Zorgnota 2003	-2.1
Nieuwe mutatie	-0.5
Exploitatiesaldo Najaarsbrief Zorg 2002	-2.5
Vermogen Zorgnota 2003	-2.7
Nieuwe mutatie	-0.5
Vermogen Najaarsbrief Zorg 2002	-3.2
Vermogenssaldo Zorgnota 2003	-3.0

Nieuwe mutatie	-0.5
Vermogenssaldo Najaarsbrief Zora 2002	-3.5

Op grond van de thans beschikbare informatie wordt de raming voor de AWBZ-gefinancierde uitgaven in 2002 € 0,5 miljard naar boven bijgesteld. Deze opwaartse bijstelling is vooral de in de vorige paragraaf genoemde bijstellingen op grond van productieafspraken gehandicap-tenzorg en verpleging & verzorging. Daarnaast betreft het de posten overig care en bouw. Voor de cijfers voor de inkomstenzijde is aangesloten bij de ramingen voor de inkomstenheffing en de loonheffing in de Najaarsnota van het ministerie van Financiën.

Als gevolg van de hiervoor beschreven ontwikkelingen verslechtert het exploitatiesaldo in 2002 met € 0,5 miljard. Hetzelfde geldt voor het vermogen en het vermogenssaldo (het saldo van het feitelijk vermogen en het normvermogen) van het Algemeen Fonds Bijzonder Ziekte-kosten.

Algemene Kas Ziekenfondsverzekering

Tabel 4 zet de huidige ramingen voor de Algemene Kas van de Ziekenfondsverzekering af tegen de ramingen in de Zorgnota 2003.

Tabel 4 Uitgaven, ontvangsten en vermogen Algemene Kas ZFW, 2002

(bedragen in € miljard; door afronding kunnen optellingen afwijken)

	2002
Uitgaven Zoranota 2003	13.6
Nieuwe mutatie	+0.1
Uitgaven Najaarsbrief Zora 2002	13.7
Inkomsten Zoranota 2003	13.4
Nieuwe mutatie	0.0
Inkomsten Najaarsbrief Zora 2002	13.4
Exploitatiesaldo Zoranota 2003	-0.2
Nieuwe mutatie	-0.1
Exploitatiesaldo Najaarsbrief Zora 2002	-0.3
Vermogen Zoranota 2003	-0.1
Nieuwe mutatie	-0.1
Vermogen Najaarsbrief Zora 2002	-0.2
Vermogenssaldo Zoranota 2003	1.0
Nieuwe mutatie	-0.1
Vermogenssaldo Najaarsbrief Zora 2002	0.9

In 2002 komen de uitgaven van de Algemene Kas volgens huidige inzichten € 0,1 miljard hoger uit dan geraamd ten tijde van de Zorgnota 2003. Dit hangt vooral samen met de kosten van ziekenhuizen zoals genoemd in de vorige paragraaf. De daar gemelde kosten bij huisartsen, kraamzorg, ziekenvervoer, geneesmiddelen en huisartsen slaan neer bij de individuele ziekenfondsen en bij particuliere verzekeraars.

Voor de cijfers voor de inkomstenzijde is geen mutatie opgenomen omdat geen nieuwe cijfers beschikbaar zijn.

Als gevolg van de bijstellingen bij de uitgaven komt het exploitatiesaldo in 2002 € 0,1 miljard lager uit dan geraamd in de Zorgnota 2003. Dit heeft een neerwaarts effect op het vermogen en het vermogenssaldo per ultimo 2002 van € 0,1 miljard.

De Minister van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport,

De Staatssecretaris van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport,

mr. A.J. de Geus

drs. Clémence Ross-van Dorp